

ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ	
Регистрационен индекс	Дата
92-00-186	4-10-2012

КОНЦЕПЦИЯ

ЗА СТРАТЕГИЧЕСКО УПРАВЛЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СЛЕДСТВЕНА СЛУЖБА

От ЕВГЕНИ ДИКОВ ДИКОВ

прокурор, зав.сектор „Противодействие на тежките престъпления против личността и трафик на хора“ към отдел 09 на Върховна касационна прокуратура

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ,

С оглед издигнатата ми кандидатура за Директор на Националната следствена служба, на основание чл.194а ал.2 ЗСВ представям в определения срок Концепцията си за стратегическо управление на Националната следствена служба.

I. ЛИЧНИ МОТИВИ ЗА ЗАЕМАНЕ НА ДЛЪЖНОСТТА:

В съдебната система започнах работа през 1981 г. като административен ръководител-районен прокурор на Районна прокуратура - Бяла Слатина. Имам общо

повече от 31 години юридически стаж, по-голямата част от който – в органи на съдебната власт. Опитът ми като следовател и прокурор ме убеди в едно – че успешното разследване на фазата на досъдебното производство е най-важната предпоставка за успешен наказателен процес.

В дългогодишната си практика като редови прокурор и следовател, така и при изпълнение на административните функции, които ми са възлагани, съм се сблъсквал с проблеми от различно естество.

В последните десет години, в резултат на участието ми в различни обучителни мероприятия и командировки в страната по конкретни наказателни производства, се запознах на място с дейността, проблемите, трудностите и успехите на отделни звена в съдебната система в страната, различаващи се по между си по своята натовареност, обем и специфика на работата.

Работата ми като ръководител на екип в Специализираните съвместни екипи за разследване на престъпления, извършени от организирани престъпни групи обогати опита ми по прилагане на някои основни принципи, на които смятам да заложа и в работата си като директор на НСлС – екипния принцип, принципа на специализация, използване на проактивните методи на разследване.

Участието ми в множество международни конференции и участието ми като ръководител от българска страна на двустранни международни съвместни екипи за разследване, ми позволи да се запозная с опита и добрите практики на почти всички европейски страни, които възнамерявам да използвам при ръководството на НСлС.

По мое виждане функциите на ръководителя (без да претендирам за изчерпателност) са:

- Законосъобразно да управлява, координира и контролира цялостната дейност на Националната следствена служба и да осъществява методическа помощ на следствените отдели към окръжните и специализираната прокуратура, съобразно правомощията по ЗСВ.
- Да бъде обединител - лидер на колектива в името на постигане на общите цели - постигане на много добри резултати и постоянното повишаване престижа на следствието и доверието на обществото към институцията.
- Да създава добър микроклимат в колектива, което е предпоставка за спокойна и успешна работа на следователите и служителите и намира израз във взаимното доверие, взаимопомощ, толерантност, разбирателство и уважение към приноса и професионализма на всеки.
- Да създава условия и предпоставки за добра работа на следователите и служителите чрез: осигуряване на необходимата кадрова и материално-техническа обезпеченост, създаване на условия за непрекъснато повишаване на юридическите познания, компетентност и квалификация, с оглед и на непрекъснатите изменения в законодателството; използване на новите технологии и техническите постижения.
- Да създава условия на непрекъсната комуникация и синхрон в действията на следователите с другите звена от правозащитната

система на държавата -полицейските служители и служителите на ДАНС, с Агенция „Митници“ и НАП.

- Да запази всичко положително, създадено от предходните ръководители, като го доразвие и надгради.

Сигурен съм в собствените си сили, професионални знания, умения и авторитет и приемам кандидатурата като предизвикателство.

Разчитам на авторитета, който съм изградил сред следователите и прокурорите в страната, прилагането на екипния принцип в ръководството на службата и на съдействието на професионалната организация - Камарата на следователите в България.

Основният ми мотив да дам съгласие за издигане на кандидатурата ми за директор на Националната следствена служба е увереността ми в необходимостта Националната следствена служба да запази своето място в системата на правозащитните органи на страната и възможността за подобряване на постигнатите резултати.

В работата си ще се боря за реабилитацията пред обществото на професията „следовател“ и за възтържествуване на справедливостта – тази професия през последните двадесет години беше подложена на множество удари, арена на експерименти и в крайна сметка беше обявена за виновна за всички несъвършенства в системата на правоприлагащите органи - нещо, което времето показва, че не е било нито справедливо, нито полезно за обществото.

II. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СЛЕДСТВЕНА СЛУЖБА

Моментното състояние на Националната следствена служба не може да бъде безпристрастно анализирано без анализ на развитието на правната регламентация на дейността на следствените органи в България през последните двадесет и две години.

През м.април 1990 г с измененията на НПК бяха премахнати дознанието и бързото полицейско производство, въпреки четирикратното увеличение на регистрираната престъпност в последните години, предшестващи измененията. Заварените следователи и новоназначените помощник-следователи бяха натоварени с **ВСИЧКИ** разследвания, което доведе до натрупване на стотици хиляди дела. Възстановяването на останалите форми на разследване през 1993 г. не успя да възстанови нормалното натоварване.

С Конституцията на Р.България от 1991 година – чл.128 е регламентирано съществуването на следствените органи в системата на съдебната власт, които осъществяват разследване по наказателни дела в случаите, предвидени в закон.

С решение на Конституционния съд № 3/10.04.2003 г по к.д. № 22/2002 г. е прието, че „органите на съдебната власт (вкл. следствените органи) са неразривно свързани с парламентарната форма на управление и неотменим неин елемент“, както и че „неразривно свързано с формата на държавно управление, което би се променила е и ако се променят структурата, формирането и функциите на звената от съдебната система и статутът на нейните органи“, т.е. такива промени не са в правомощията на обикновено Народно събрание.

След сложен процес на разделяне на кадри и материални активи с МВР, системата на следствените органи бе изведена от МВР, като при това беше ликвидирана системата на взаимодействие и контрол от следователите върху оперативните служби. Появи се пълна дезинтересованост от служителите на МВР за по-нататъшния ход на разследването от момента на изпращане на материалите в следствието и прокуратурата. Това влоши ефективността на разследването. Общественото недоволство и необходимостта от определяне на необходимия грешник доведе до война на институциите, при която вината беше стоварена върху съдебната власт, а вътре в нея - на най-уязвимото звено - следствието.

През 1998 г. Народното събрание прие Закон за изменение и допълнение на ЗСВ, който изпращаше следствените органи в окръжните съдилища. Приемането на нормата лишаваше заварените следователи от право на обезщетение и стотици опитни следователи напуснаха, изоставяйки в насипно състояние хиляди дела. По-късно президента наложи вето на ЗИД на ЗСВ, но кадровия колапс в следствието не бе поправен. Повторното приемане на закона разби единната Национална следствена служба на Специализирана следствена служба и 28 окръжни следствени служби, без връзка помежду им. Кадровата власт над 29-те отделни служби бе възложена на Главния прокурор. Тогавашния главен прокурор-г-н Н.Филчев демонстративно не възлагаше дела на т.нар. „Специализирана следствена служба” или ги възлагаше със закъснение от година. Резултата-редица провалени разследвания по т.ар. „знакови дела”, наблюдавани от експертите от ЕС. (Последното-оправдателната присъда за убийството на адвокат Надежда Георгиева.)

Последва опит НСлС да премине към прокуратурата (проектът „Юнишев” от април 2001 г, решението на ВСС за намаляване на щата на следователите, отменено от Върховния административен съд).

През 2002 г. с поредната промяна на ЗСВ бе възстановена Националната следствена служба и паралелно с това беше увеличен щата на МВР с 800 бр. за допълнителен апарат от разследващи.

От 2004 г. щатът на следствените органи бе намален с 50 %.

Квотата на следователите във ВСС бе намалена от 3 члена на 2, а от 2007 г.-на един. Премахнат беше института на младши следователя и отпадна началното обучение и до голяма степен-текущото обучение.

Следователите не могат да изготвят постановление за образуване или за отказ от образуване, не могат да привличат като обвиняеми без санкция на прокурор, не могат да вземат мерки за неотклонение, да възразяват постановленията на прокурора.

Новият НПК още повече намали делата, по които следователите имаха изключителна компетентност, като бе допусната възможността окръжните прокурори да могат да им възлагат разследване по своя преценка и по други дела. През 2009 г. системата на НСлС премина към прокуратурата, като следствени отдели в окръжните прокуратури и НСлС към главния прокурор.

Като обобщение бих искал да посоча, че в последните двадесет години се наблюдава тенденцията, лансирана от законодателната и изпълнителната власт от целия политически спектър в страната за изтласкване в периферията на съдебната система и в борбата с престъпността на този конституционно регламентиран орган, с отлично подготвени и опитни кадри и със сравнително добра материална база.

С редица промени в ЗСВ и НПК непрекъснато се наблюдава стремеж към ограничаване правомощията на следователите и превръщането им в „скъпо платени безработни“, което неминуемо води до създаване на отрицателен имидж към институцията и спадане на общественото доверие. В същото време, с прехвърлянето

на компетентността за разследване на разследващите полицаи, които нямат нужния опит и знание и прекомерната им натовареност, е налице тенденция на влошаване на качеството и срочността на разследването, което личи и в мотивите на съда по произнесените оправдателни присъди по редица дела.

С последните изменения на НПК е стеснен значително обема на делата, разследването по които е от компетентност на следовател (тези за престъпления по чл.95-100, чл.357-360 и 407-410 от НК, за престъпления извършени от лица с имунитет, от магистрати и от държавни служители от МВР, ДАНС, агенция „Митници“ в качеството им на разследващи органи, както и за престъпления, извършени в чужбина).

От изключителна компетентност на следовател от НСлС е единствено провеждането на разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция на фазата на досъдебното производство (чл.474 ал.7 НПК).

По причини, които ще изложа по-долу, е ограничено приложното поле на чл.194 ал.4 НПК - по дела с фактическа и правна сложност, делото да се възлага изрично от административния ръководител на съответната прокуратура.

На практика – основно обема на работата на следователя зависи от „благоволението“ на окръжния прокурор. В някои региони на страната, поради междуличностни противоречия и други причини, следователите получават минимален брой дела, извън тези, предвидени в НПК.

И всичко това - на фона на непрекъснатите критики по отношение на България и налагането на мониторинг в областта на правосъдието и вътрешен ред, на фона на непрекъснато увеличаващите се жалби срещу България в ЕСПЧ за бавно и неефективно правосъдие.

Считам, че познатия рефрен „Европа иска“ не е валиден в пълна степен за България. Наистина е налице тенденция в Европейския съюз за ограничаване правомощията на разследващите магистрати във фазата на досъдебното производство. Но това се касае основно за института на съдии-следователите, които са пълни господари на наказателния процес в досъдебната му фаза и елиминират прокурора, който впоследствие внася и поддържа обвинението в съда, от събирането на доказателства на фазата на досъдебното производство. Фигурата на следователя в българското право е по-различна. Следователят в България работи под прякото ръководство на наблюдаващия прокурор, чийто указания са задължителни. Понастоящем правомощията на следователя в наказателния процес не се различават от правомощията на разследващия полицаи. Освен това, в европейските страни с утвърдени традиции в това отношение (с изключение на Италия) фигурата на съдия-следователя е запазена, с някои ограничения - във Франция и Белгия и в пълен обем - в Испания, където се предвижда през 2013 г да започне законодателна реформа за премахване на фигурата на съдия-следователя с неустановен срок за приключване на реформата.

От всичко изложено по-горе се налага извода, че въпреки, че институтът на следствените органи в България е конституционно закрепен, че е необходимо свикване на Велико народно събрание за закриване на следствените органи като органи на съдебна власт, битова мнението, че това е орган на „доизживяване“, на предстояща ликвидация, че е пречка за бързо и ефективно правосъдие, като в същото време навсякъде се твърди, че е налице неравномерна натовареност на разследващите органи. Това води до изграждане на отрицателно отношение на обществото към следователите и демотивация в тяхната работа.

Това, разбира се, не е по вина на досегашното ръководство на Националната следствена служба, а проблем на законодателна рамка.

Според мен, актуалното състояние на НСлС в момента е следното:

- Службата разполага с опитни кадри, въпреки пропуснатите възможности през 2008-2009 г с два проекта по ОПАК да се постигне развитие на потенциала на следователите. Недостатъчни са обучителните програми за следователи. Не е напълно реализирана методическата функция на НСлС спрямо следствените отдели към окръжните прокуратури. Предстои смяна на поколенията-значителен брой от ръководителите на отдели и опитните следователи ще навършат пределната 65 годишна възраст в близките години, но проведените в последните години конкурси сочат, че има и по-млади кадри с нужния опит и желание за работа.
- НСлС и следствените отдели в страната разполагат със сравнително добра материална база, извън поделенията на МВР. Това е от съществено значение при работата с особено уязвими групи обвиняеми, пострадали и свидетели - непълнолетни, пострадали от насилие, жертви на трафик на хора и др.
- На производство са недостатъчен брой дела. Вярно е, че има сложни и многоепизодни дела, които заслужават по-добра организация на разследването, но като цяло потенциалът на следователите не се използва пълноценно.

Не разполагам с подробна статистика, на базата на която да направя обективен анализ, но доколкото ми е известно, през последните години, ако изключим делото срещу т.нар. „Братя Галеви“, водено от екип от следователи от НСлС под

ръководството на прокурори от Софийска градска и Върховната касационна прокуратура и делата, водени от командированите от НСлС следователи в съвместните екипи за разследване, по много от които вече има осъдителни присъди, от следователи в НСлС няма успешно приключени разследвания (с осъдителни присъди) по дела със значим обществен интерес.

III. ДОСТИЖЕНИЯ И ПРОБЛЕМИ В ДОСЕГАШНАТА ДЕЙНОСТ НА НАЦИОНАЛНАТА СЛЕДСТВЕНА СЛУЖБА

Част от достиженията бяха посочени по-горе, поради което ги маркирам накратко:

- Наличието на опитни и квалифицирани кадри, които обаче също се нуждаят от непрекъснато обучение и повишаване на квалификацията, особено с постоянно променящото се законодателство. Това се отнася не само за следователите, но и за другите специалисти, които работят в НСлС – компютърни специалисти, експерти-криминалисти и др.
- В НСлС е ситуирано основното ядро на Единната информационна система за противодействие на престъпността (ЕИСПП). Това позволява незабавна информираност за натовареността и останалите проблеми, свързани с едно добро управление. Предстои поэтапното включване на всички модули към системата, така, че в скоро време може да се очаква пълното ѝ изграждане и пълноценното и използване.
- НСлС не е претоварена с дела, но има още проблеми с равномерното им разпределение и използването на екипи за разследване, особено при първата вълна действия по разследването.

- Наличието на сравнително добра материална база, за разлика от разследващите полицаи, на които са възложени над 90 % от всички дела и които работят по 2-3 в кабинет, с остаряла офис-техника.

1. Основен проблем според мен е проблема за **ФИНАНСИРАНЕ НА РАЗСЛЕДВАНЕТО** и по-точно за **ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА РАЗНОСКИТЕ** по разследването. В някои страни (Великобритания, Холандия), наред с преценката за обществена опасност на деянието се преценява и дали разходите по разследването са по-големи от имуществото, което би се отнело при осъждане на извършителя, като в противен случай изобщо не се започва наказателно преследване. Напълно подкрепям мнението на проф В.Вучков-зам.министъра на вътрешните работи, който в една статия наскоро отрази несъвършенствата във финансирането на разследването-по-точно за разходите на експертизи и преводи. Напълно споделям, че трябва в най-скоро време да бъде изготвен Закон за вещите лица и съдебните преводачи (към които се причисляват и тълковниците), с който да бъде създаден централизиран фонд към Министерството на правосъдието „Съдебни експертизи“, от който да се заплащат разходите за вещи лица, преводачи и тълковници, както на досъдебното, така и на съдебното производство и при осъдителна присъда, съдебния състав да постанови осъдения да възстановява сумите в този фонд. През 2010 г по проект по ОПАК с бенефициент Висшия съдебен съвет участвах в работна група точно с такава задача. Беше разработен законопроект, който би могъл да бъде допълнен с разпоредби относно създаването на фонд „Съдебни експертизи“. За съжаление този проект не е изобщо подложен на обсъждане в Парламента.

По същия начин, обществено неоправдана е липсата на разпоредба относно поемането на разноските в случаите на чл.343а ал.2 НК, когато основно чрез

експертизи (автотехническа, съдебно-медицинска и др.) се доказва вината на извършителя, а в последствие пострадалия иска прекратяване на производството, без виновното лице да има задължение да възстанови направените по делото разноски.

В сега действащия НПК – глава петнадесета, раздел трети „Разноски и възнаграждение“ (чл.187-190 НПК) следва да се внесат съществени корекции – да се регламентират и други случаи, освен разходите за свидетели.

Националната следствена служба и следствията към Специализираната прокуратура имат териториална компетентност на територията на цялата страна. Това неизбежно е свързано с командировки на разследващия екип в места извън София-извършване на действия по разследването, разпити на свидетели (с което впоследствие се спестява призоваването им в София и заплащането на пътни и дневни разноски). Наистина е неоправдано в случай, че при извършено претърсване и изземване извън София се намерят стотици хиляди евро и в последствие лицето, у когото са намерени бъде осъдено (например за наркотрафик), разходите съгласно чл.187 ал.1 НПК да се поемат от бюджета на „съответното учреждение“.

Това, според мен е една от причините (споделена и от много колеги от страната) прокуратурата да няма интерес да възлага разследването на следовател, тъй като основните пера за едно разследване – за експертизи, преводи, заплащане на пътни и дневни разноски на свидетели са за сметка на бюджета на съдебната власт.

Като своя краткосрочна задача си поставям, да направя всичко възможно за инициране на законодателна промяна в посочения по-горе смисъл, както и да разпоредя на ръководителя на финансовия отдел да представя по всяко дело сметка за направените разходи, които следователите да отразяват като разноски по разследването, с оглед при евентуална промяна на процесуалния закон по

неприключените дела да бъдат претендирани като разноси всички направени по разследването разходи.

2. Основен проблем остава **НЕДОСТАТЪЧНАТА НАТОВАРЕНОСТ НА СЛЕДОВАТЕЛИТЕ**. Делата, които съгласно НПК са от изключителната компетентност на следователите, за щастие остават екзотика в ежедневната им работа. Основната натовареност зависи от възлагането на дела от административните ръководители на прокуратурата.

В момента тече изработването на проект за нов Наказателен кодекс. С него ще бъдат декриминализирани някои „мъртви“ текстове, загубили своята актуалност с оглед промяната на общественно-икономическата обстановка в страната. Ще бъдат криминализирани нови деяния. Доколкото съм запознат с проекта, отново е отхвърлена идеята на проф. Борис Велчев за генералното разделяне на деянията на „престъпления“ и „простъпки“ с оглед степента на обществената им опасност. Въпреки това считам, че с особени разпоредби към текстовете, дефиниращи някои по-малозначителни деяния, може да се отрази, че същото се преследва по административен ред-т.е. да се избегне провеждането на досъдебно производство. Непосредствено след приемането на новия НК следва да се направи анализ на сложността на доказване на престъпните състави и незабавно да се инициира законодателна промяна в НПК за разширяване на кръга от разследвания, които по силата на закона са от изключителна компетентност на следовател.

В последно време упорито се лансира идеята за създаване на специализирани съдилища в България за непълнолетни, по подобие на редица европейски страни. Считам, че по силата на закона разследването по делата срещу непълнолетни следва да бъде възложено на следовател. Основната цел на делата срещу непълнолетни е превъзпитанието на извършителя. А това едва ли би могло да се случи в полицейския

участък, под непрекъснатия натиск на оперативните работници, особено след зачестилите оплаквания за полицейско насилие (Лично на мен не ми е известен случай за оплакване за насилие, извършено от следовател).

До евентуалните законодателни промени, в качеството си и на заместник на Главния прокурор по разследването бих направил следното за нормалната натовареност на следователите:

- След анализ на данните за възложените дела на разследващи полицаи и съответно - на следователи по региони – да се провеждат съвещания с окръжните прокурори за изясняване на конкретните причини за невъзлагане на дела на следователите.
- По особено шумни и наболели в определен регион дела с много пострадали, с позиции на обвиняемите в местните полицейски структури и т.н. (например-делото „Лихварите“ за региона на Стара Загора), бих разпоредил разследването да се извърши от екип от следователи.
- Разследванията на престъпления, извършени от организирани групи са изключително сложни от фактическа и правна страна. В настоящия момент в Специализирания наказателен съд все още се внасят обвинителни актове по разследвани в страната дела. Но не е малък и броя на новообразуваните дела и той непрекъснато ще се увеличава. В момента следствения отдел към Специализираната прокуратура не е в пълен състав, не е създадено нито едно работно място за следователи. Считам, че е наложително в бъдещата работа, след съгласуване с ръководителите на Специализираната и Апелативната специализирана прокуратура, част от делата да се възлагат на екип, съставен от прокурор от Специализираната

прокуратура и следователи от НСлС, още повече, че и двете структури имат териториална компетентност на територията на цялата страна.

3. Проблем според мен е **НЕИЗПЪЛНЕНИЕТО НА МЕТОДИЧЕСКИТЕ ФУНКЦИИ** на НСлС по отношение на следствените отдели в окръжните прокуратури. В периода 2004-2005 г от НСлС бяха изготвени и отпечатани методики от екипи от следователи (и от отделни следователи) за разследване на отделни видове престъпления (тероризъм, убийства, трафик на хора, икономически престъпления и др.), както и методики, даващи практически познания и опит в извършването на определени следствени действия (назначаване на експертиза, задачи към експертите и т.н.). Тези методики, наред с чисто теоретичния анализ на елементите от състава на отделните престъпления, наличието на които следва да бъде доказано, дава и чисто практически насоки за стратегията и тактиката на разследването, неговото планиране, действията по разследването и най-често допусканияте грешки. В методиките бяха анализирани конкретни дела. Бяха дадени примерни въпроси към свидетели и обвиняеми. Тези методики бяха разпратени по окръжните следствени служби и поради големия интерес към тях, бяха преиздадени. Някои от тях бяха изработени и разпространени и върху магнитен носител, което улесни ползването им и намали стойността им. За съжаление не се създаде практика – на актуализиране и допълване на методиките с оглед непрекъснатите промени в законодателството и новите реалности в икономиката, вкл. изменения в „сивата“ и „черната“ икономика. Това налага актуализиране на методиките, вкл. с участието и на опитни прокурори и разпространението им между следователите (а при желание на ръководството на МВР - и сред разследващите полицаи).

4. Друг проблем е **НЕОБХОДИМОСТА ОТ НОВО МОТИВИРАНЕ И СТИМУЛИРАНЕ** на опитните и подготвени следователи. С подходяща система за

поощрения следва да се стимулират хората, влагащи цялото си умение и желание работата и отличаващи се от „сивата маса“-изпълняваща формално и без желание служебните си задължения и без заинтересованост от крайния резултат на работата си- успешното разследване.

IV. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ В РАБОТАТА МИ КАТО АДМИНИСТРАТИВЕН РЪКОВОДИТЕЛ

1. ПРИНЦИП НА СЛУЧАЙНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ и ПРИНЦИП НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ. Принципът на случайно разпределение е законово уреден в чл.9 ЗСВ. Той обаче е напълно непознат в някои европейски страни (Холандия, Испания). Считам, че абсолютизирането на този принцип е вредно за качеството на разследването. Напълно съм против и въвеждането на ротационен принцип- периодично всеки следовател да сменя специализирания отдел и да се подготвя като начинаещ юрист, изучавайки спецификата на конкретните дела. Безспорно, с оглед законовите изисквания, принципът на случайно разпределение между следователите в един специализиран отдел следва да се спазва без изключения. Но в случай на създаване на разследващ екип, считам, че с разпореждане на административния ръководител на съответната прокуратура, би могло да се включи, с оглед и сложността на делото, по-опитен и можещ следовател, с мотивирано разпореждане.

2. ЕКИПЕН ПРИНЦИП:

Имам намерението, по всяко дело, възложено на Националната следствена служба, да искам административния ръководител на съответната прокуратура на основание чл.145 ал.4 ЗСВ и чл.218 ал.2 НПК да разпорежда създаването на съвместен екип от наблюдаващи прокурори и следователи, а при необходимост и

след съгласуване с ръководителят на съответните служби на МВР, ДАНС, Агенция „Митници“ – и с оперативни работници. Опитът от работата на съвместните екипи за разследване на престъпления, извършени от организирани престъпни групи беше високо оценен и от експертите от ЕС и от представителите на американските партньорски служби. При нормална натовареност, каквато е налице при следователите и концентрация на усилията на целия екип се стига до бързо и качествено разследване. В същото време се елиминира опасността от персонални нападки по отношение на наблюдаващия прокурор и следователя, необосновани искания за отводи, каквито случаи има в практиката. Екипният принцип напълно елиминира всякакви условия за корупция.

3. **ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПРОАКТИВНИТЕ МЕТОДИ ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ.** Все по-често, но все още недостатъчно според мен, в практиката навлизат широко използваните в чужбина проактивни методи за разследване-използването на служител под прикритие, контролирани доставки, доверителни сделки. В България има ясна регламентация на този вид специални разузнавателни средства, но практически са единични случаите на прилагането им. В работата си ще настоявам (след консултации с компетентните органи по прилагането им) за използването им във всички възможни случаи.

4. **ИЗПОЛЗВАНЕ НА СЪВМЕСТНИТЕ ЕКИПИ ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ (JIT)** в случаите на разследване на транснационална престъпна дейност. България има опита в създаването на международни съвместни екипи за разследване-към м.септември 2011 г страната ни беше на трето място в рамките на Европейския съюз по брой на СЕР. Ефективността от този начин на събиране на доказателства води до многократно съкращаване на сроковете на разследване (вместо дългия път на изготвяне и изпълнение на молба за правна помощ) и води до възможността за

прякото използване на доказателства, събрани в рамките на СЕР от членовете на екипа.

5. ИЗПОЛЗВАНЕ НА СЪВРЕМЕННИ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИ СРЕДСТВА
при разследването.

Считам, че в най-кратко време след законодателна промяна следва да отпадне ограничението за използване на видеоконференцията само за лица, които са извън страната. По този начин ще се ускори и подобри качеството на разследването, а и работата на съда в няколко насоки:

- На първо място следва да се преодолее разбирането, че действията по разследването, извършени чрез видеоконференция нарушават основни принципи на наказателния процес-принципите на непосредственост и устно извършване на наказателното производство (чл.18 и чл.19 НПК).
- Разпита чрез видеоконференция е и форма на защита на свидетелите, особено на уязвимите групи- непълнолетни, пострадали от насилие, трафик на хора и др. Би могло да се приложи и при други действия по разследването-например при разпознаване.
- Разпита чрез видеоконференция спестява разходите за пътни и дневни на свидетели, когато трябва да се явят пред следовател или в съд в отдалечено от тяхното пребиваване място, както и за конвоиране на лица до съдебната зала.
- Разпита чрез видеоконференция на вещи лица, вече представили заключение, особено по специфични експертизи (например ДНК), по които не се очакват съществени въпроси и необходимост от детайлно разглеждане на веществени доказателства и др. спестява разходи, а и

предотвратява отлагане на дела в едно от съдилищата, в които по едно и също време е призован експерта.

- В момента Националната следствена служба разполага с техника за видеоконференция на най-високо световно ниво и специалисти по обслужването и -това е и признанието на партньорски служби, участвали в провеждането на видеоконференции.

6. АВТОРИТЕТ НА РЪКОВОДИТЕЛЯ – Считам, че грубото администриране, издаването на безсмислени заповеди за маловажни неща, ярката демонстрация на превъзходство винаги имат обратен ефект. В крайна сметка колегите са достойни хора, доказали са мястото си в обществото. Съществува и Етичен кодекс на магистрата. В работата си бих се опрял на заместник директорите на НСлС и на ръководителите на специализираните отдели, като винаги бих се съобразявал и с мнението на професионалната организация- Камарата на следователите в България. В същото време не бих допуснал никакви прояви на корупция под каквато и да било форма, търговия с влияние, обвързаност и други прояви, несъвместими с морала на следователя.

7. РАБОТА С МЕДИИТЕ И ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ ПОСТИЖЕНИЯТА НА СЛЕДСТВЕНИТЕ ОРГАНИ С ЦЕЛ ПОВИШАВАНЕ АВТОРИТЕТА ИМ В ОБЩЕСТВОТО:

При работата с медиите би следвало да се спазва и друг основен принцип- неразкриването на следствената тайна. Трябва всеки път да се търси оптималния начин за поднасяне на информация – без да се вреди на разследването и в същото време-без да се използват общи фрази и обобщения, които практически не поднасят никаква информация. Необходимо е своевременно подаване на коректна и точна информация при спазване на принципа за защита на следствената тайна. Бих

стимулирал желанието на всеки един следовател (а не само на ръководния състав) в определен момент да коментира пред медиите не само разследването по конкретно дело, но и работата на следователя и на службата като цяло. Към момента не ми е известно дали в НСлС има щат за PR-специалист, но ако има-дейността му е незабележима. В настоящия момент в медиите се отразяват единствено посещенията на публично известно личности в сградата на НСлС, което често става обект на спекулации.

8. СЪТРУДНИЧЕСТВО С НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ:

Досегашния ми опит, особено в разследването на някои видове престъпления, като трафик на хора или престъпления с голям кръг пострадали, сформирали своя неправителствена организация, е от голямо значение не само за защита на участниците в производството, които не могат да бъдат защитени със средствата на специалните закони, но и за превантивната дейност, която не може да се постигне единствено със средствата на наказателната репресия. Чрез НПО може да се осъществи такъв контакт с пострадалия или свидетеля, който не винаги може да бъде осъществен между него и следователя. Има случаи, в които НПО оказват пълно съдействие на разследващия - намират свидетели, издирват и осигуряват документи и по всякакъв друг начин подпомагат разследването. Много НПО имат сродни организации в чужбина, които по неформален път осигуряват информация, полезна за разследването. Има НПО, които имат финансов ресурс и биха могли да организират обучения на следователи. В същото време опитните следователи могат да бъдат полезни при обучение на служители и доброволци от съответните НПО.

V. ЦЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА СЛЕДСТВЕНА СЛУЖБА И МЕРКИ ЗА ТЯХНОТО ПОСТИГАНЕ

1. Подобряване организацията на работа в НСлС чрез:

- по –справедливо разпределение на делата
- използване на екипи за разследване и усъвършенствано взаимодействие, вкл. наличие на диалог и обратна връзка между следователя и наблюдаващия прокурор.
- възлагане на актуализация и допълване на вече изготвените методики за разследване и съставяне на нови, с отчитане на практиката.
- критичен анализ на досегашното администриране на дейността и развиване на възможностите за непрекъсната квалификация и издигане на професионализма

2. Стимулиране и мотивиране на опитните следователи към усъвършенстване и споделяне на опит и знания във всяко конкретно разследване, за съставяне на методики, обзори, анализи и участие в правни дискусии.

3. Укрепване на методическите и професионални връзки вътре в общността на следователите и развиване на всички налични инициативи и полезни идеи.

4. Съставяне и мотивиране на предложения „de lege ferenda“, които да се популяризират в професионалната общност и след обсъждане да се предлагат на политиките за съответни изменения в законодателството.

5. Възстановяване на квалификацията на следователите, чрез регионални и национални инициативи, чрез Националния институт по правосъдието и с подкрепата на ВСС. Особено важно е колегите да не бъдат изолирани от

дискусии със съдии и прокурори, които са много важни за издигането на качеството на работата и оперативно отстраняване на субективните проблеми.

Проучване и реализиране на възможността за онлайн обучение.

6. Актуализиране на двата одобрени но неизползвани проекти по ОПАК за НСлС с цел финансиране на обучението и останалите предвидени дейности, насочени към подобряване работата на следователите.

7. Изграждане на стимулираща инициативността и професионализма кадрова политика. Активно използване не само на дисциплинарната отговорност, но и на мерките за поощрения и награди на следователите и служителите.

8. Мерки за подобряване на микроклимата и решаване на социалните проблеми на колегите-медицинско обслужване, осигуряване на ведомствени квартири, осигуряване на профилактични прегледи и др.

VI. ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТТА НА „ЗАМЕСТНИК НА ГЛАВНИЯ ПРОКУРОР ПО РАЗСЛЕДВАНЕТО”

В качеството си на заместник на Главния прокурор по разследването бих насочил усилията си към решаване на основния проблем, стоящ пред цялата съдебна система, който е добре известен и отдавна коментиран в обществото – нееднаквата натовареност в отделните звена на съдебната власт.

По мои виждания, натовареността в съдебната система може да бъде премахната единствено по законодателен път, но в резултат на подробен и задълбочен анализ, с който да се убедят политиците за предприемане на съответните промени:

1. По-горе изложих съображенията си при изготвянето на нов Наказателен кодекс да се деференцират деянията и дори формално да не се направи разделение на „престъпления“ и „простъпки“, за деянията с по-ниска обществена опасност с особена разпоредба да се уреди наказването им по административен ред-т.е. без да се води разследване, изготвяне на обвинителен акт, съдебен процес. Считам, че по този начин ще отпадне необходимостта по доста голяма част от предвидените към момента деяния (повече от 400) в проекта за специалната част на НК да се следва цялостната процедура по разследване и съдебен процес. Това обаче предполага широко обсъждане от действащите юристи на публикувания проект и даване на гласност в обществото, а не прекарването на проекта без задълбочени обсъждания в Парламента.

2. Да се ограничи процесуалния формализъм, когато пречи за оперативното, резултатно и своевременно разследване. Посочвам само няколко примера:

- Малко са страните в Европа, в които съществува срок на разследване, който формално да се продължава след мотивирано искане и неизвършените в този срок действия по разследването да нямат доказателствена стойност. Единственият срок е предвидения в закона съответен давностен срок. Независимо от това, разследванията в тези страни се провеждат по-бързо и в „разумни срокове“.
- В повечето страни в Европа е непознат института на „спиране на наказателното производство поради неоткриване на извършителя“-в тези страни делото просто се изпраща на полицейските служби. Считам, че е абсолютно пилеене на висококвалифициран прокурорски труд изготвянето,

макар и формално, на мотивирано постановление за спиране на делото поради неоткриване на извършителя.

3. Въпреки големия брой на прокурори и съдии, тяхното неравномерно разпределение по съдебни райони води до претоварване в някои звена на съдената система. За сравнение – В Холандия при 14.5 млн. население има 19 първоинстанционни прокуратури, като се предвижда намаляване на броя им до 11. В Испания-при 40 млн.население има 50 първоинстанционни прокуратури с различен брой на работещите в тях- от 250 до 8 прокурора. Това позволява и специализация, и достатъчно хора за работа в екип по сложни дела. Считам, че е необходимо „прекрояване на съдебната карта” на България, например-със създаване на 28 първоинстанционни звена на съдебната система.

4. Все още не се използват пълноценно възможностите на съвременните научно технически средства (за по-рационалното използване на видеоконферентна връзка изложих мнението си по-горе).

В тази насока, след използване и на данните, с които разполага Върховна касационна прокуратура, може да се направи обективен анализ, който да послужи за съответните законодателни промени.

Поколения български прокурори и следователи познават един подзаконов акт, който до голяма степен кодифицира дейността на прокуратурата, следствените органи и разследващите полицаи и оперативните служби в работата в досъдебната фаза на едно производство – Инструкцията за работа и взаимодействие на органите на предварителното производство (Инструкция № 1/2004 г) и нейният по-стар вариант – ИРОПП. Към настоящият момент едно от основанията, на които е издадена Инструкция № 1 (чл.23 т.2 и 11 ЗМВР, в сила до 01.05.2006 г е отменен). Целият текст

на Инструкцията е на базата на текстовете на отменения НПК (в сила до 2006 г). В него се са обсъждани разпоредби от международното сътрудничество-например процедура по създаване на съвместни разследващи екипи. Считам, че е наложително създаването на нова актуализирана инструкция (или Указание), вместо с отделни указания да се регламентират отделни дейности-напр. предварителни проверки и т.н.

В тази насока бих оказал съдействие за изработването на такъв акт.

С оглед на продължаващия мониторинг над страната ни в областта „Правосъдие и вътрешен ред“ и набелязаните мерки за изпълнение на препоръките, дадени в предишните доклади следва да се осъществява непрекъснат мониторинг и анализ на постигнатите резултати относно: поддържане на регистъра за оправдателните присъди и анализ на причините за постановяването им, ежемесечен анализ на делата за определени видове престъпления-извършени от организирани престъпни групи, трафик на хора, злоупотребите с еврофондове, корупция.

Следва да се актуализират издадените инструкции и да се подготвят нови-за участието и защитата на пострадалия в наказателния процес, за предварителните проверки и др. (в случай, че не се приеме по-горе посоченото за създаване на единна инструкция за цялостната работа на фаза досъдебно производство).

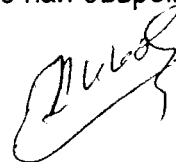
На ведомствения сайт на прокуратура, съобразно направените препоръки в докладите за напредъка на България, са качени изработените от прокурори от ВКП ръководство по прилагане на НК и Ръководство по прилагане на НПК. В тези ръководства са съчетани текстове от законите и към всеки текст-инструкции и указания по прилагането им и обобщената съдебна практика. Това е огромен труд и би могъл да окаже помощ на всеки един разследващ-следовател или разследващ полицай, стига той да има достъп до него. Идеята ми е да се популяризират тези

ръководства, вкл. чрез издаването им на магнитен носител и тяхното разпространение.

Предстои изготвянето на Стратегия за работата на прокуратурата за периода 2013-2020 г.

Считам, че с опита, който имам, бих могъл да подпомогна ефективно работата на Главния прокурор в тези насоки.

В заключение, бих искал да заявя, че в случай, че бъде избран за директор на Националната следствена служба и заместник на Главния прокурор на разследването, с изтичането на мандата ми, бих искал да оставя едно функциониращо звено от съдебната система, с ясно определени в закона компетенции, с отлично подготвени специалисти, удовлетворени от работата си, умеещи да работят в екип и да използват най-съвременните методи на разследване, които да работят при нормални условия и натоварване, снабдени с най-съвременните технически средства.

София, 23.10.2012 г.

Евгени Диков